

MUZEY PEDAGOGIKASINING RIVOJLANISH TARIXI

Ashirova Noila

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

IGFO`M(Tarix) yo`nalishi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: "Muzey pedagogikasi" tushunchasi XX asr boshlarida Germaniyada shakllangan va ilmiy muomalaga kiritilgan. Uning rivojlanishi A. Lixtvark, A. Reyxven, G. Freydental nomlari bilan bog'liq¹. Ushbu maqolada aynan muzey pedagogikasining rivojlanish tarixi xususida so`z boradi.

Kalit so`zlar: Muzey pedagogikasi, muzey faoliyati, muzey ta'limi, muzey va maktab, Myunxen muzeyi, ekskursiya, tadqiqot, ekspozitsiya.

Аннотация: понятие "Музейная педагогика" сформировалось в начале XX века в Германии и было введено в научный оборот. Его развитие А. Лихтварк, А. Райхвен, Г. С именами фрейдентала связаны [Юренева, т. Ю. Музееведение: учебник / т. Ю. Юренева. - М., 2003. - 560 С.]. В данной статье речь пойдет именно об истории развития музейной педагогики.

Ключевые слова: Музейная педагогика, музейная деятельность, музейное образование, музей и школа, мюнхенский музей, экскурсия, исследование, экспозиция.

Annotation: the concept of "museum pedagogy" was formed in Germany at the beginning of the 20th century and entered into scientific circulation. Its development is a. Lixtvark, A. Reichwen, G. Related to Freudenthal names [Yureneva, t. Yu. Muzevedenie: uchebnik / t. Yu. Yureneva. - M., 2003. - 560 P.]. This article will talk exactly about the history of the development of museum pedagogy.

Keywords: Museum pedagogy, museum activities, museum education, Museum and school, Munich Museum, excursion, research, exposition.

Dastlab u asosan talabalar bilan ishlashga yo'naltirilgan muzey faoliyatining yo'nalishi sifatida talqin qilingan. 1913 yilda Manxaymda bo'lib o'tgan "muzey ta'lim va tarbiya muassasasi sifatida" konferensiyasida A. Lixtvark birinchi bo'lib muzeyning ta'lim maqsadi haqidagi g'oyalarni shakllantirdi va tashrif buyuruvchiga dialog ishtirokchisi sifatida yangi yondashuvni taklif qildi. "Muzey suhbat" usulini amalda qo'llagan holda, u birinchi marta tashrif buyuruvchiga san'at bilan aloqada yordam beradigan, badiiy asarlarni ko'rish va zavqlanish qobiliyatini rivojlantiradigan vositachining rolini asosladi (keyinchalik bunday vositachi muzey o'qituvchisi nomini oldi). Muzey pedagogikasi bo'yicha maxsus bilim va tadqiqot sohasi sifatida 1960-

¹ Юренева, Т. Ю. Музееведение: учебник / Т. Ю. Юренева. - М., 2003. - 560 с.

yillarda shakllanishni boshlaydi, bu muzey pedagogikasining jamiyatdagi ijtimoiy rolini oshirish va uni demokratlashtirish jarayonlariga yordam berdi, buning natijasida auditoriya bilan ishlash ikkinchi darajali deb hisoblanmadi. Ikkinchi bosqichda muzey pedagogikasining rivojlanishiga bir qator muzey-pedagogik markazlar paydo bo'lgan nemis tilida so'zlashadigan mamlakatlar katta hissa qo'shdilar:

- * Muzey pedagogikasining ishchi guruhi (dastlab Sharqiy Berlindagi " muzey maktabi " (1963) o'zining "GDR yagona ta'lim tizimidagi maktab va muzey" bosma organi bilan;

- * G'arbiy Berlindagi Prussiya madaniy merosi davlat muzeylarining tashqi xizmati (1961);

- * Ko'ln muzeylarining tashqi xizmati (1965);

- * Germaniya badiiy-pedagogik markazi

- Nyurnbergdagi milliy muzey (1965);

- * Myunxendagi muzey-pedagogika markazi (1971), u "maktab va muzey" jurnalini va boshqalarni nashr etadi.

Umuman amaliy xususiyatga ega bo'lgan markazlarning faoliyati ilmiy tadqiqotlarning faollashishiga olib keldi, bu esa keyinchalik yangi fanning paydo bo'lishiga olib keldi. Muzey pedagogikasi predmeti va uning kontseptual apparati g'oyasini shakllantirish uchun 1970-1980 yillarda bo'lib o'tgan munozara jiddiy ahamiyatga ega bo'lib, unda g'arbiy Germaniyaning etakchi muzeysunoslari R. Romeder, A. Kunz, V. Klauzevits va boshqalar ishtirok etdilar. Uning asosiy natijasi MPni keng talqin qilish va muzeylarning tadqiqot, ekspozitsiya, yig'ish ishlari bilan bog'liqligini anglash edi. Shunga qaramay, ushbu davrdagi tadqiqotlar muzey pedagogikasining mohiyati va ta'riflarini tushunishda kelishmovchilikni aniqladi, bu uni rivojlanayotgan ilmiy intizom deb hisoblash mumkinligini ko'rsatdi.

Germaniya muzey pedagogikasiga qisqacha ekskursiya shuni ko'rsatdiki, ushbu kontseptsiyaning evolyutsiyasi quyidagicha: ma'lum bir faoliyat turini belgilashdan ilmiy intizom nomiga qadar.

Muzey tushunchasi 1970-yillarning boshidan beri qo'llanila boshlandi va asta-sekin keng tarqaldi. Avram Moiseevich razgon 1982 yilda Ivanovoda bo'lib o'tgan "muzey va maktab" konferentsiyasida birinchi bo'lib muzey pedagogikasi kabi ilmiy intizomni yaratish "butun fanlar majmuasining chorrahasida joylashgan bo'lib, endi uzoq istiqbol emas, balki dolzarb amaliy vazifa bo'lib tuyuladi". Uning nisbatan mustaqil ilmiy intizomga ajratilishi muzeylarning ta'lim faoliyatini nazariy tushunish va uning sifat darajasini oshirish zarurati, xususan, tegishli fanlarning yutuqlari asosida belgilab berildi. Muzey pedagogikasini rivojlantirish uchun jiddiy tarixiy shart-sharoitlar mavjud edi. Aslida, rus nazariyasi muzey pedagogikasi XIX - asr oxiri-XX-asr boshlarida shakllana boshladi, rus ekskursiya maktabining asoschilari (N. A. Geynik va M. Grevs, B. E. Raykov) va ta'lim maqsadlarida keng foydalanish

tarafdorlari asarlarida to'liq asoslandi². Pedagogik, maktab va bolalar muzeylari (M. V. Novorusskiy, V. Koxovski, M. S. Straxova, N. A. Flerov, F. I. Shmit, N. D. Bartram, A. U. Zelenko), shuningdek, A. V. Bakushinskiy va uning izdoshlari tomonidan yaratilgan badiiy muzeylarda estetik tarbiyaning yaxlit tizimida. Muzey pedagogikasi ilmiy fan sifatida shakllangan davrda, 1980-yillarning oxiriga kelib shakllangan yangi pedagogik fikrlash kontseptsiyasi bilan boyitilgan, bu dunyo madaniyati, tarixi, ma'naviy qadriyatlariga murojaat qilish orqali ta'limni insonparvarlashtirish va insonparvarlashtirish g'oyalariga asoslangan edi. ayniqsa dolzarb bo'lib qoldi.

Zamonaviy muzey pedagogikasi muzey aloqasi muammolariga mos ravishda rivojlanmoqda va birinchi navbatda shaxsning ijodiy qobiliyatlarini faollashtirish muammolarini hal qilishga qaratilgan. Shu maqsadda tashrif buyuruvchilar bilan ishlashning turli usullari ishlab chiqilmoqda, bu ularning muzey-pedagogik jarayondagi roli va mavqeini o'zgartiradi. Tashrif buyuruvchilarning turli toifalariga tabaqalashtirilgan yondashuv g'oyalari tasdiqlanganiga qaramay, muzey pedagogikasining asosiy yo'nalishi hali ham bolalar va o'smirlar auditoriyasiga qaratilgan. Shu munosabat bilan muzey pedagogikasining etakchi tendentsiyasi tashrif buyuruvchi bilan yakka va epizodik aloqalardan muzey ta'limi, muzey va uning madaniyati bilan tanishishning ko'p bosqichli tizimini yaratishga o'tishdir.

Muzey pedagogikasining ilmiy intizom sifatida ahamiyati shundan iboratki, u muzey faoliyatining barcha turlarini pedagogik jihatdan tushunishga imkon beradigan va shu bilan muzeyning auditoriya bilan aloqa darajasini, uning ijtimoiy mavqeini oshiradigan uslubiy vositalarni beradi.³

1984 yilda madaniyat ilmiy – tadqiqot instituti qoshida E. G. Vanslova rahbarligida doimiy faoliyat ko'rsatayotgan butun Rossiya seminari muzey va yosh avlod tashkil etildi. Noyob tajriba almashish uchun yaxshi maktabga aylangan ushbu seminarda Rossiyadan, sobiq ittifoq respublikalaridan muzey xodimlari to'plandilar. U boshqa seminarlardan, birinchi navbatda, muzey va maktab o'rtasidagi munosabatlarni, ularning ishlash usullarini muhokama qilish bilan bir qatorda darslar tizimini yaratish bo'yicha tadbirlar olib borilganligi bilan ajralib turadi. Natijada, keng tarqalgan va Rossiya muzey-pedagogik tafakkuri tarixiga "muzey umumta'lim maktabi" sifatida kiritilgan, shu jumladan bolaning ijodiy salohiyatini faollashtiradigan yangi usullar, usullardan foydalangan holda dars tsikllarini o'z ichiga olgan tizimli yondashuv ishlab chiqildi. Moskvada har yili o'tkaziladigan uchrashuvlarda (2001 yil aprel oyida XXV seminar bo'lib o'tdi) ishtirokchilar tanishdilar, bir-birlari bilan tajriba almashdilar, o'z

² Шляхтина, Л. М. Основы музейного дела: учебное пособие / Л. М. Шляхтина, С. В. Фокин. - СПб., 2000. - 160 с.

³ <https://nsportal.ru/detskiy-sad/okruzhayushchiy-mir/2012/09/16/muzeynaya-pedagogika-opredelenie-ponyatiya-istoriya-formy>

ishlarini hamkasblari bilan taqqoslash, mutaxassislarning tavsiyalarini tinglash imkoniyatiga ega bo'ldilar.

Muzey pedagogikasi bo'yicha yetakchi ilmiy-amaliy markazlardan biri 1990 yilda Moskvada san'at, madaniyat va turizm xodimlarini qayta tayyorlash instituti (hozirgi Akademiya) muzey ishi kafedrasini negizida tashkil etilgan va "muzey pedagogikasi" ijodiy laboratoriyasi deb nomlangan⁴.

Muzey faoliyatining muhim tarkibiy qismi sifatida muzeyga xos o'quv jarayoni muzey pedagogikasini o'rganish mavzusidir. Muzey pedagogikasining elementlari nafaqat ekspozitsiyani yoki boshqa aloqa shakllarini tashkil etishning muzey jarayonida samarali bo'ladi, balki ular muzey faoliyatining barcha sohalariga ham kirib boradi. Muzey pedagogikasining aspektlari muzey ashyolarini tanlab olish, to'plash, o'rganish va saqlash jarayonida ularni ekspozitsiyaga kiritish yoki muzeyning boshqa ta'lim va tarbiya faoliyatida foydalanish uchun hisobga olinishi kerak. Muzey-pedagogik tadqiqotlar muzeydagi o'quv jarayonining nazariy va uslubiy asoslarini ishlab chiqish, shuningdek, ushbu tadqiqot natijalarini ekspozitsiyalarni tayyorlashda va ekspozitsiyada va o'quv xonalarida tashrif buyuruvchilar bilan ishlashda qo'llash imkoniyatlarini o'rganish vazifasini qo'yadi. Muzey pedagogikasi tashrif buyuruvchilarning turli ijtimoiy va yosh guruhlarining ehtiyojlarini tahlil qiladi, ularning ekspozitsiyani idrok etish xususiyatlarini o'rganadi va ular bilan ishlashning tabaqalashtirilgan usullarini ishlab chiqadi. Ba'zi hollarda, u ekspozitsiyaning o'zi tarkibiga kerakli tuzatishlarni kiritadi.⁵

1934 yilda amaliy muzey-pedagogik faoliyatni nazariy tahlil qilish natijasida K. Frizen "Muzey pedagogikasi" atamasini kiritishni taklif qildi, bu "ma'rifiy ishlar va muzey didaktikasiga asoslangan muzey vositalari bilan badiiy ta'lim an'analari" degan ma'noni anglatadi.

XX asrning 40-80-yillarida muzey pedagogikasining rivojlanishi YUNESKOning muzeylarga keng bolalar va o'smirlar auditoriyasini jalb qilish g'oyasi bilan bog'liq edi. Muzeyning ta'lim jarayonidagi roli haqidagi yangi tushuncha taniqli muzeyshunoslar, o'qituvchilar, psixologlar tomonidan maktab o'quvchilarini madaniyatlararo muloqotga jalb qilish sifatida nazariy jihatdan tushunilgan.⁶

Mamlakatimizda "muzey pedagogikasi" tushunchasi 1970 yildan beri faol qo'llanila boshlandi. Muzey pedagogikasini mustaqil ilmiy intizomga ajratish muzeylarning ta'lim faoliyatini nazariy tushunish va uning sifat darajasini oshirish zarurati bilan bog'liq edi.

⁴ Васичева, Э. В. Музейная педагогика в образовательном пространстве школы / Э. В. Васичева, Л. М. Иванова, Т. А. Соколова. - Методист. - № 7. - 2007.- С. 53-59.

⁵ <https://nsportal.ru/detskiy-sad/okruzhayushchiy-mir/2012/09/16/muzeynaya-pedagogika-opredelenie-ponyatiya-istoriya-formy>

⁶ Belyakova L. M. muzey pedagogikasi: ta'limning yangi ko'rinishi // qo'shimcha ta'lim va tarbiya. – 2006. – № 5. 17-21 betlar.

Muzey pedagogikasining mahalliy nazariyasi rus ekskursiya maktabining asoschilari (N. A. Geynik va M. Grevs, B. E. Raykov) va muzeylardan tashrif buyuruvchilarni o'qitish uchun keng foydalanish tarafdorlari (M. V. novorusskiy, V. Koxovski, M. S. Straxova, N. A. Flerov, F. I. Shmit) asarlarida to'liq asoslandi., N. D. Bartram, A. U. Zelenko), shuningdek, A. V. Bakushinskiyning badiiy muzeylar orqali estetik tarbiya tizimida. Muzey pedagogikasining ilmiy fan sifatida shakllanishi davrida jahon madaniyati, tarixi, ma'naviy qadriyatlariga murojaat qilish orqali ta'limni insonparvarlashtirish va insonparvarlashtirish g'oyalari bilan boyitilgan olimlarning qarashlari ayniqsa dolzarb bo'lib qoldi.⁷

Hozirgi bosqichda muzey pedagogikasi nazariyasida muzey kommunikatsiyasining madaniy-ma'rifiy jihatlarini ilmiy tadqiqot predmeti sifatida ajratib ko'rsatilgan (M. Y. Yuxnevich). N. A. Nikishin muzey aloqasi muammolarini o'rganib, "muzey tili" ni aloqa vositasi bo'lib xizmat qiladigan asosiy tushunchalardan biri deb biladi. B. A. Stolyarov bu tushunchani "muzey o'qituvchisi va o'quvchilarining tizimli ravishda tashkil etilgan va aniq yo'naltirilgan o'zaro ta'siri, uning tuzilishining barcha elementlarining yaxlitligi va umumiyliigi asosida muzey muhiti sharoitida rivojlanish, tarbiya va ta'limning birligini ta'minlash (muzey predmeti, muzey o'qituvchisi, muzey tomoshabinlari).⁸

E. G. Vanslovaning so'zlariga ko'ra, muzey pedagogikasi zamonaviy pedagogikaning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Muzey pedagogikasi-bu muzeyshunoslik, pedagogika, psixologiya, san'at (umumiy madaniyatning bir qismi sifatida) va o'lkashunoslik chorrahasida ilmiy bilimlarning yangi tarmog'i. U muzeyning aloqa shakllarini, ma'lumotni uzatish va idrok etishda muzey vositalaridan foydalanish tabiatini pedagogika nuqtai nazaridan o'rganadi.⁹

Nagorskiy N. V. muzey pedagogikasini ochiq muhit pedagogikasi deb ataydi. U muzey devorlari bilan cheklanmagan va maktab va muzey Hamdo'stligi, madaniy-hordiq chiqarish va ta'lim muassasalarining birligi, pedagogik jihatdan maqsadga muvofiq tashkil etilgan madaniy makon yaratish sharoitida o'zini eng samarali namoyon etadi.¹⁰

Muzey pedagogikasi muzey madaniyatini amalga oshiradigan ilmiy bilim va amaliy pedagogik faoliyat sohasi sifatida paydo bo'ldi. Muzey pedagogikasining paydo bo'lishi va rivojlanishining uzoq jarayoni, bizning baholashimizga ko'ra, konvergentsiyadan dalolat beradi (lat. con - birgalikda, vergere-yaqinlashish) muzey va pedagogika, umumiy maqsadga olib keladigan ob'ektiv natija sifatida ko'rib

⁷ Vasyutkin D. V. maktab muzeyi maktab o'quvchilarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalash vositasi // ta'limning zamonaviy muammolari: tajriba va istiqbollari. Stavropol: sgu nashriyoti, 2001. 209-211 betlar.

⁸ Stolyarov B. A. badiiy muzey pedagogikasi-tarix va zamonaviylik // maktab o'quvchilarini tarbiyalash. – 2002. – № 7. 37-42 betlar.

⁹ Vanslova E. G. muzey pedagogikasi-Buyuk kuch // maktabdan tashqari. – 2003. – № 6. 30-sahifa.

¹⁰ Nagorskiy N. V. muzey pedagogikasi va muzey-pedagogik makon // Pedagogika. – 2005. – № 5. 3-12 betlar.

chiqilishi mumkin bo'lgan oldinga yaqinlashish to'g'risida. Bu bizga muzey pedagogikasini shaxsning madaniyatga bo'lgan qadriyat munosabatini rivojlantirish va unda aktallashtirish potentsialiga ega bo'lgan muzey madaniyati va pedagogikasini birlashtirgan pedagogikaning bir tarmog'i sifatida aniqlashga asos beradi.

Uning zamonaviy ta'limga bo'lgan talabi XX-asrning tsivilizatsiya inqirozi bilan kuchayib bormoqda, bu ta'limni insonparvarlashtirish va insonparvarlashtirish bilan bog'liq yangi paradigmani o'zlashtirish, shaxsning ma'naviy va axloqiy rivojlanishiga e'tibor qaratish zarurligi masalasini ko'targan, uning manbai madaniyat yutuqlari, shu jumladan muzeyda.

Madaniy va ma'naviy-axloqiy qadriyatlarning devalvatsiyasi, tabiatga iste'molchilarning munosabati, davlatga, qonunlarga, madaniyat va tarix yodgorliklariga, inson tug'ilgan va yashaydigan joyga, shuningdek, keksa avlod vakillariga nisbatan hurmatsizlik bilan birga keladigan tizimli inqiroz. shaxs va jamiyatni yo'q qilish omillari bilan tavsiflanadi. Buzg'unchi jarayonlarni engib o'tish inson hayotining barcha sohalarini insonparvarlashtirishda, inson va jamiyatning ma'naviy salohiyatini ochishda, ularning yer sayyorasidagi hayot uchun javobgarligini oshirishda ko'rinadi. Madaniyat bilan ta'lim vositalari bilan tanishish yo'lida muhim o'rin muzeyga tegishli bo'lib, u axborot texnologiyalari, audiovizual o'quv vositalari va Internet tufayli o'quv auditoriyasiga "kelishi", bilim manbai bo'lishi mumkin.

Bizning tadqiqotimiz shuni ko'rsatadiki, ta'limda muzey pedagogikasi vositalaridan foydalanish talabalar shaxsini aktallashtirish (va samoak-k tualizatsiya) uchun sharoit yaratadi va uning rivojlanishiga hissa qo'shadi. Muzeyning ta'lim tizimi bilan an'anaviy hamkorligi yangi bosqichga ko'tarilib, pedagogik jarayonni o'quvchilar shaxsini rivojlantirishga qaratilgan maqsadlar, mazmun va texnologiyalar bilan boyitish uchun katta imkoniyatlar ochib beradi. Biroq, ulkan ta'lim salohiyatiga ega bo'lgan muzey pedagogikasi hali ham nazariyada etarlicha o'rganilmagan va zamonaviy ta'lim amaliyotida amalga oshirilmagan. Muzey pedagogikasi istiqbolli yo'nalish sifatida madaniy meros bilan aloqa qilish zarurligini, uni tushunish istagini shakllantirishni, shuningdek iloji boricha ko'paytirishni o'z ichiga oladi, bu esa zamonaviy sharoitda bunga erishish yo'llarini ilmiy asoslashni talab qiladi.

Muzey yordamida yosh avlodni madaniyat bilan tanishtirish pedagogikasi yangi emas, u doimiy ravishda rivojlanib bormoqda va hozirda keng innovatsion faoliyat, etakchi muzeylar qoshida maktablar tashkil etish, talabalar uchun muzeyni shakllantirish dasturlarini ishlab chiqish bilan ajralib turadi. Muzey pedagogikasi nazariyasi va amaliyoti, shuningdek kasb-hunar ta'limi chet elda va mamlakatimizda muvaffaqiyatli ishlab chiqilmoqda.

Muzey o'qituvchisi, biz ishonamizki, bir tomondan o'tmish faktlari va voqealarini biladigan, ularning hozirgi va kelajak uchun ahamiyatini tushunadigan mutaxassis, boshqa tomondan, auditoriyani biladigan va tushunadigan, tashrif buyuruvchilarni

tinglovchilar sifatida qabul qiladigan, pedagogik kompetentsiyaga ega va muzey madaniyatini o'rganuvchilar bilan muloqotga kirisha oladigan mutaxassis.

Muzey pedagogikasining o'ziga xos xususiyati muzeyning fazoviy muhitining ko'p qirraliligi va ekspozitsiyaning ko'p qirraliligi bilan bog'liq bo'lib, ular idrokning o'zgaruvchanligi, diqqat, xotira, fikrlash, ijtimoiy va shaxsiy aks ettirishni rivojlantirishga imkon beradi. Muzey ta'limni farqlash va individuallashtirishni o'z ichiga oladi, shuning uchun u har qanday yoshda unga qo'shilgan shaxsni aktuallashtirish (va o'zini o'zi anglash) uchun pedagogik vositalarga ega. Bu asosan muzey pedagogikasi vositalari bilan ta'minlanadi, ular tarkibiga moddiy madaniyat ob'ektlari (insonning moddiy-transformatsion faoliyati bilan bog'liq), ma'naviy (insonning ma'naviy-transformatsion faoliyati bilan bog'liq), sub'ektlar haqidagi g'oyalar (ijodiy mehnati bilan madaniyatni yaratadigan odamlar) va madaniy ob'ektlar va sub'ektlarga bo'lgan qadriyat munosabati kiradi.

Muzey muhiti va muzey ob'ektining qiymati hissiy-qiymat, estetik reaksiyani qo'zg'atish qobiliyatida namoyon bo'ladi, bu ayniqsa rivojlanayotgan shaxs uchun juda muhimdir. Muzey integratsiyalashgan "insoniylashtirilgan" bilimlarni, tarixiy va madaniy nuqtai nazardan qimmatli muzey ob'ektini beradi, o'tmishdagi inson psixologiyasini tushunishga yordam beradi, hayotni, uning ma'nosini, gumanistik yo'naltirilgan qadriyatlar tizimini tushunishga yordam beradi. Muzeyda bilimlar darslardan farqli ravishda, fazoviy harakatlar, ijodiy bilim va faoliyatga qo'shilish imkoniyati, o'quvchilarning shaxsiy ma'nolarini yangilash orqali olinadi.

Biroq, muzey talabalar tez-tez tashrif buyuradigan joyga tegishli emas. Talabalarga muzeylarga tashrif buyurishni istamasliklarini muzeyda mavjud bo'lgan qat'iy tartibga solingan qoidalar (eksponatlarga tegmaslik, shovqin qilish, gaplashish va h. k.), "zerikarli ekskursiyalar", muzeyga tashrif buyurish an'alarining yo'qligi va boshqalar bilan izohlashadi.¹¹ Shunday qilib, muzey pedagogikasi va integratsiyasini rivojlantirish muzeylarning turli yoshdagi va ijtimoiy-madaniy maqomdagi tashrif buyuruvchilar uchun yanada qulayroq va jozibali bo'lishiga imkon beradigan muhim yo'nalishdir. Buni amalga oshirishning ba'zi usullari:

Interaktiv dasturlarni ishlab chiqish: tashrif buyuruvchilarga eksponatlar bilan faol muloqot qilish imkonini beruvchi interaktiv dasturlar va ko'rgazmalar yaratish, o'rganishni yanada qiziqarli va esda qolarli qilish.

Muzey darslarini yaratish: muzey eksponatlari asosida maktab o'quvchilari uchun maxsus o'quv dasturlarini ishlab chiqish. Bu muzey materialini o'quv jarayoniga integratsiya qilish va uni yanada jonli va vizual qilish imkonini beradi.

¹¹ <https://www.dissercat.com/content/aktualizatsiya-lichnosti-uchashchikhsya-sredstvami-muzeinoi-pedagogiki>

Virtual muzey ekskursiyalarini rivojlantirish: turli shahar va mamlakatlardan tashrif buyuruvchilarga muzey kolleksiyalari bilan masofadan tanishish imkonini beruvchi virtual ekskursiyalar va onlayn resurslarni yaratish.

Muzey pedagogikasini ta'lim dasturlariga integratsiya qilish: muzey bilimlari va ish usullarini o'quv jarayoniga integratsiya qilish uchun muzeylarning ta'lim muassasalari bilan hamkorligi.

Nogironlar uchun qulayliklarni rivojlantirish: nogironlar tomonidan muzeylarga tashrif buyurish uchun maxsus dasturlar va sharoitlarni yaratish, shu jumladan maxsus ekskursiyalar, moslashtirilgan materiallar va qulay muhit.

Muzeylarning tarmoq aloqalarini rivojlantirish: muzeylarga muzey pedagogikasi sohasida tajriba va eng yaxshi amaliyotlarni almashish imkonini beradigan tarmoq dasturlari va loyihalarini yaratish.

Muzey pedagogikasining ta'lim jarayoniga qo'shilishi bilimlarni tarqatishda, madaniy merosga qiziqishni shakllantirishda va tashrif buyuruvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.Юренева, Т. Ю. Музееведение: учебник / Т. Ю. Юренева. - М., 2003. - 560 с.
2. Шляхтина, Л. М. Основы музейного дела: учебное пособие / Л. М. Шляхтина, С. В. Фокин. - СПб., 2000. - 160 с.
- 3.<https://nsportal.ru/detskiysad/okruzhayushchiymir/2012/09/16/muzeyna-pedagogika-opredelenie-ponyatiya-istoriya-formy>
4. Васичева, Э. В. Музейная педагогика в образовательном пространстве школы / Э. В. Васичева, Л. М. Иванова, Т. А. Соколова. - Методист. - № 7. - 2007. - С. 53-59.
5. Belyakova L. M. muzey pedagogikasi: ta'limning yangi ko'rinishi // qo'shimcha ta'lim va tarbiya. – 2006. – № 17-21 betlar.
- 6.Vasyutkin D. V. maktab muzeyi maktab o'quvchilarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalash vositasi / / ta'limning zamonaviy muammolari: tajriba va istiqbollari. Stavropol: sgu nashriyoti, 2001. 209-211 betlar.
7. Stolyarov B. A. badiiy muzey pedagogikasi-tarix va zamonaviylik // maktab o'quvchilarini tarbiyalash. – 2002. – № 7. 37-42 betlar.
- 8.Vanslova E. G. muzey pedagogikasi-Buyuk kuch / / maktabdan tashqari. – 2003. – № 6. 30-sahifa.
- 9.Nagorskiy N. V. muzey pedagogikasi va muzey-pedagogik makon // Pedagogika. – 2005. – № 5. 3-12 betlar.
- 10.<https://www.dissertat.com/content/aktualizatsiya-lichnosti-uchashchikhsya-sredstvami-muzeinoi-pedagogiki>